

Czego uczy nas Katechizm, cz. – 12

SZÓSTE PRZYKAZANIE: Nie cudzołóż

Bóg stworzył człowieka jako mężczyznę i kobietę, obdarzył ich taką samą godnością osobową i wpisał w ich człowieczeństwo powołanie do miłości i wspólnoty. Każdy człowiek powinien uznać i przyjąć swoją tożsamość płciową, doceniając, jak ważne dla całej osoby jest jej zróżnicowanie i komplementarność. Człowiek jest powołany do czystości. Czystość oznacza osiągnięcie pozytywnej integracji płciowości w osobie, a w konsekwencji wewnętrzną jedność człowieka w jego bycie cielesnym i duchowym. Płciowość staje się osobowa i prawdziwie ludzka, gdy zostaje włączona w relację osoby do osoby, we wzajemny dar mężczyzny i kobiety. Czystość jest cnotą moralną. Jest ona również darem Bożym, łaską, owocem działania Ducha. Cnota czystości domaga się panowania nad sobą, które jest wyrazem ludzkiej wolności ukierunkowanej na dawanie daru z siebie.

Życiu w czystości pomagają łaska Boża, pomoc sakramentalna, modlitwa, poznanie siebie, praktykowanie ascezy odpowiedniej do sytuacji, ćwiczenie w cnotach moralnych, szczególnie w cnocie umiarkowania, które zmierza do opanowania rozumem namiętności i popędów ludzkiej zmysłowości. Panowanie nad sobą jest zadaniem długotrwałym. Zakłada ono wysiłek podejmowany we wszystkich etapach życia.

Wszyscy ludzie powinni odznaczać się cnotą czystości stosownie do różnych stanów swego życia: jedni przyrzekając Bogu dziewictwo lub celibat, mogąc w ten sposób łatwiej poświęcić się niepodzielnym sercem jednemu Bogu; inni, jeśli są związani węzłem małżeńskim, wezwani są do życia w czystości małżeńskiej. Pozostali praktykują czystość we wstrzemięźliwości.

W głębokiej sprzeczności z czystością pozostają takie grzechy jak: cudzołóstwo, masturbacja, nierząd, pornografia, prostytutka, gwałt, czyny homoseksualne. Grzechy te są wyrazem wady (grzechu głównego) nieczystości. Gdy są dokonywane na małoletnich, czyny takie stanowią poważne zagrożenie dla ich integralności fizycznej i moralnej.

Płciowość jest podporządkowana miłości małżeńskiej mężczyzny i kobiety. W małżeństwie cielesna intymność małżonków staje się znakiem i rękojmią komunii duchowej. Między ochrzczonymi więzy małżeńskie są uświęcone przez sakrament. Przez zjednoczenie małżonków urzeczywistnia się podwójny cel małżeństwa: dobro samych małżonków i przekazywanie życia.

Miłość małżeńska mężczyzny i kobiety powinna spełniać podwójne wymaganie: wierności i płodności. Wierność oznacza stałość w dochowywaniu danego słowa. Sakrament małżeństwa wprowadza mężczyznę i kobietę w wierność Chrystusa wobec jego Kościoła. Płodność jest dobrem, darem i celem małżeństwa. Na małżonkach spoczywa dar przekazywania życia i wychowania dzieci. Szczególny aspekt tej odpowiedzialności dotyczy regulacji poczęć. Regulacja poczęć jest zgodna z moralnością, gdy jest dokonywana przez małżonków bez interwencji z zewnątrz, nie z egoizmu, lecz z poważnych motywów i metodami zgodnymi z obiektywnymi kryteriami moralności, to jest przez okresową wstrzemięźliwość i odwoływanie się do okresów niepłodnych. Jest wewnętrznie złe każde działanie – jak na przykład bezpośrednia sterylizacja czy antykoncepcja – które, czy to w przewidywaniu aktu małżeńskiego, podczas jego spełniania czy w rozwoju jego naturalnych skutków, miałyby za cel lub jako środek uniemożliwienie poczęcia.

Bezplodność sprawia małżonkom wiele cierpienia. Jednakże korzystanie z technik sztucznego zapłodnienia, bądź wewnątrzustrojowego bądź pozaustrojowego, jest niemoralne, ponieważ powoduje oddzielenie prokreacji od aktu, w którym dwie osoby oddają się nawzajem. Ponadto, zapłodnienie poprzez techniki z wprowadzeniem osoby z zewnątrz do pary małżeńskiej, łamie prawo dziecka do urodzenia się z ojca i matki, których zna i którzy są połączeni węzłem małżeńskim.

Szóste przykazanie stoi na straży godności małżeństwa. Godność małżeństwa naruszają takie wykroczenia jak: cudzołóstwo, separacja, rozwód, kazirodztwo, wolny związek. Cudzołóstwo oznacza niewierność małżeńską. Ten kto je popełnia, nie dotrzymuje podjętych zobowiązań, narusza prawo współmałżonka i godzi w instytucję małżeństwa. Separacja małżonków z utrzymaniem węzła małżeńskiego może być uzasadniona w pewnych przypadkach przewidzianych przez prawo kanoniczne. Rozwód jest poważnym wykroczeniem przeciw prawu naturalnemu. Między ochrzczonymi „małżeństwo zawarte i dopełnione nie może być rozwiązane żadną ludzką władzą i z żadnej przyczyny oprócz śmierci” (Kodeks Prawa Kanonicznego). Kazirodztwo oznacza intymne relacje między krewnymi lub powinowatymi stopnia zakazującego pomiędzy nimi małżeństwa. Kazirodztwo niszczy związki rodzinne i jest oznaką cofnięcia się do zwierzęcości. Do kazirodztwa zbliżone są nadużycia seksualne popełniane przez dorosłych na dzieciach lub młodzieży powierzonych ich opiece. Wolny związek ma miejsce wówczas, gdy mężczyzna i kobieta odmawiają nadania formy prawnej i publicznej współżyciu zakładającemu intymność płciową. Określenie to odnosi się do takich sytuacji jak: konkubinat, odrzucenie małżeństwa jako takiego, niezdolność do podjęcia trwałych i ostatecznych zobowiązań. Wszystkie te sytuacje znieważają godność małżeństwa, niszczą samo pojęcie rodziny, osłabiają znaczenie wierności. Są one sprzeczne z prawem naturalnym. Akt płciowy powinien mieć miejsce wyłącznie w małżeństwie; poza nim stanowi zawsze grzech śmiertelny i wyklucza z Komunii sakramentalnej.

SIÓDME PRZYKAZANIE: Nie kradnij

Siódme przykazanie mówi o poszanowaniu i powszechnym przeznaczeniu dóbr, o własności prywatnej dóbr, o szacunku dla osób i ich dóbr oraz integralności stworzenia. Kościół znajduje w tym przykazaniu także podstawy swojej nauki społecznej, która obejmuje słuszne postępowanie w działalności gospodarczej, w życiu społecznym i politycznym, prawo i obowiązek pracy ludzkiej, sprawiedliwość i solidarność między narodami, miłość do ubogich.

Dobra stworzone są przeznaczone dla całego rodzaju ludzkiego. Posiadanie dóbr jest uprawnione, by zagwarantować wolność i godność osób oraz pomóc każdemu w zaspokajaniu jego podstawowych potrzeb, a także potrzeb tych, za których ponosi on odpowiedzialność. Prawo własności prywatnej, nabytej lub otrzymanej w sposób sprawiedliwy, nie podważa pierwotnego przekazania dóbr całej ludzkości.

Siódme przykazanie nakazuje poszanowanie dóbr drugiego człowieka. Zabrania kradzieży, która polega na przywłaszczeniu sobie dobra drugiego człowieka wbrew woli właściciela. Dotyczy to również umyślnego zatrzymywania rzeczy pożyczonych lub przedmiotów znalezionych, oszustwa w handlu, wypłacania niesprawiedliwych wynagrodzeń. Siódme przykazanie zakazuje również spekulacji i korzystania w celach prywatnych z dóbr należących do jakiegoś przedsiębiorstwa, złego wykonywania prac, oszustw podatkowych, fałszowania dokumentów finansowych, lichwy, marnotrawstwa. Świadome wyrządzanie szkody własności prywatnej lub publicznej jest sprzeczne z prawem moralnym i domaga się odszkodowania.

Siódme przykazanie zakazuje czynów lub przedsięwzięć, które dla jakiegokolwiek przyczyny, egoistycznej lub ideologicznej, handlowej czy totalitarnej, prowadzą do zniewolenia ludzi, do poniżania ich godności osobistej.

Siódme przykazanie domaga się poszanowania integralności stworzenia przez roztropne i umiarkowane korzystanie z bogactw mineralnych, roślinnych i zwierzęcych. Człowiek powinien traktować zwierzęta z życzliwością, unikając zarówno przesadnej miłości wobec nich, jak i wykorzystywania ich w sposób niegodziwy.

Kościół czerpie z Ewangelii pełne objawienia prawdy o człowieku. Przypomina człowiekowi o jego własnej godności i powołaniu do wspólnoty osób; poucza go o wymaganiach sprawiedliwości i pokoju zgodnych z Bożą mądrością. Kościół wydaje sąd

moralny w kwestiach gospodarczych i społecznych, gdy wymagają tego fundamentalne prawa osoby albo zbawienie dusz. Kościół troszczy się o ziemski wymiar dobra wspólnego z racji jego ukierunkowania na najwyższe Dobro, nasz ostateczny cel. Katechizm, w oparciu o dokumenty Soboru Watykańskiego II i encykliki Jana Pawła II (*Laborem exercens*, *Sollicitudo rei socialis*, *Centesimus annus*), mówi o nadrzędności człowieka względem środków produkcji i pierwszeństwie pracy w stosunku do kapitału. Główną wartością jest człowiek, który zawsze jest celem, nigdy środkiem. W oparciu o tę prawdę powinny być rozpatrywane ważne kwestie społeczne.

Siódme przykazanie zobowiązuje do miłości ubogich. Miłość ubogich czerpie natchnienie z Ewangelii błogosławieństw i z przykładu Jezusa, z Jego stałej uwagi poświęconej ubogim. Jezus powiedział: „Wszystko, co czyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25, 40). Miłość ubogich obejmuje nie tylko ubóstwo materialne, lecz również liczne formy ubóstwa kulturowego, moralnego i religijnego. Uczynkami miłosierdzia są dzieła miłości, przez które przychodzimy naszemu bliźniemu w jego potrzebach ciała i duszy. Pouczać, radzić, pocieszać, umacniać, jak również przebaczać, to uczynki miłosierdzia co do duszy. Uczynki miłosierdzia co do ciała polegają na tym, by głodnych nakarmić, bezdomnych przyjmując w gościnę, nagich przyodziać, chorych i więźniów nawiedzać, umarłych grzebać (por. Mt 25, 31-46). Spośród tych czynów jałmużna dana ubogim jest jednym ze szczególnych świadectw miłości; jest ona także praktykowaniem sprawiedliwości, która podoba się Bogu (por. Mt 6, 2-4).

ÓSMIE PRZYKAZANIE: Nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu swemu

Ósme przykazanie zabrania fałszowania prawdy w relacjach z innymi ludźmi. Wykroczenia przeciw prawdzie, przez słowa lub czyny, wyrażają odmowę zobowiązania się do prawości moralnej i są poważną niewiernością Bogu. Prawda jako prawość postępowania i prawość słowa ludzkiego nazywa się prawdomównością, szczerością lub otwartością. Prawda lub prawdomówność jest cnotą, która polega na tym, by okazywać się prawdziwym w swoich czynach, by mówić prawdę w swoich słowach, wystrzegać się dwulicowości, udawania i obłudy. Chrześcijanin powinien dawać świadectwo prawdzie ewangelicznej we wszystkich dziedzinach swej działalności publicznej i prywatnej, nawet za cenę własnego życia, jeśli to konieczne. Męczeństwo jest najwyższym świadectwem złożonym prawdzie wiary.

Ósme przykazanie narusza: fałszywe świadectwo i krzywoprzysięstwo. Wypowiedź sprzeczna z prawdą, wyrażona przed sądem jest fałszywym świadectwem, złożona pod przysięgą jest krzywoprzysięstwem. Ósme przykazanie zakazuje jakiegokolwiek czynu lub słowa, które mogłyby naruszać dobre imię osób. Należą do nich:

- pochopny sąd – uznanie za prawdziwą, bez dostatecznej podstawy, moralnej wady bliźniego,
- obmowa – ujawnienie bez ważnej przyczyny wad i błędów drugiego człowieka,
- oszczerstwo – wypowiedź sprzeczna z prawdą, szkodząca dobremu imieniu osoby, której dotyczy,
- ironia – poniżenie kogoś przez ośmieszenie.

Najbardziej bezpośrednim wykroczeniem przeciw prawdzie jest kłamstwo. Kłamstwo polega na mówieniu nieprawdy z intencją oszukania. Kłamstwo jest wykroczeniem przeciw drugiemu człowiekowi ponieważ narusza jego zdolność poznawania, która jest warunkiem każdego sądu i każdej decyzji. Ciężkość kłamstwa mierzy się naturą prawdy, którą ono zniekształca, zależnie od okoliczności, intencji jego autora, krzywd doznanych przez tych, którzy są jej ofiarami. Kłamstwo samo w sobie stanowi jedynie grzech powszedni; staje się ono jednak grzechem śmiertelnym, gdy poważnie narusza cnotę sprawiedliwości i miłości. Ósme przykazanie zakazuje pochlebstwa, służalczości, chępliwości, gdy zmierzają one do popełnienia grzechów ciężkich lub osiągnięcia niegodziwych korzyści. Wszelkie wykroczenia popełnione przeciw sprawiedliwości i prawdzie nakładają obowiązek naprawienia krzywd.

Prawo do ujawniania prawdy nie jest absolutne. Miłość i poszanowanie prawdy powinny kierować odpowiedzią na każdą prośbę o informację lub ujawnienie prawdy. Dobro i bezpieczeństwo drugiego człowieka, poszanowanie życia prywatnego, dobro wspólne są wystarczającymi powodami do przemilczenia tego co nie powinno być znane. Ósme przykazanie zakazuje ujawniania tajemnic zawodowych z wyjątkiem szczególnych przypadków, gdy zachowanie tajemnicy mogłoby przynieść poważną szkodę temu, kto ją powierza, temu komu ją powierzono lub osobie trzeciej.

Szczególne wymagania co do treści przekazywanych informacji nakłada się na środki społecznego przekazu. Informacja przekazywana przez te środki powinna pozostawać w służbie dobra wspólnego i co do swego przedmiotu powinna być zawsze prawdziwa, przy zachowaniu sprawiedliwości i miłości, a także pełna. Ponadto, powinna być godziwa i stosowna, święcie respektować prawa moralne oraz prawa należne człowiekowi i szanować jego godność.

Oprócz wyrażania prawdy przez słowa, istnieje wiele innych jeszcze form ekspresji prawdy, w szczególności przez dzieła sztuki. Są one owocem talentu danego przez Stwórcę i wysiłku człowieka. Sztuka sakralna, aby była prawdziwa i piękna, winna wywoływać i uwielbiać tajemnicę Boga objawionego w Chrystusie i prowadzić do uwielbienia i miłości Boga Stworzyciela i Zbawiciela, najwyższego Piękną, Prawdy i Miłości.

DZIEWIĄTE PRZYKAZANIE: Nie pożądaj żony bliźniego twego

Dziewiąte przykazanie domaga się przezwyciężenia pożądliwości cielesnej w myślach i pragnieniach. Pożądanie (pożądliwość) jest konsekwencją nieposłuszeństwa grzechu pierwotnego. Wywołuje ono nieporządek we władzach moralnych człowieka i, nie będąc samo w sobie grzechem, skłania człowieka do popełniania grzechów. Walka z pożądliwością cielesną domaga się oczyszczenia serca i praktykowania umiarkowania. „Czyste serca” oznaczają tych, którzy dostosowali swój umysł i swoją wolę do Bożych wymagań świętości, zwłaszcza w trzech dziedzinach: miłości, czystości, umiłowania prawdy i prawowierności w wierze. Czystość serca uzdalnia nas do uznania ciała ludzkiego, naszego własnego i ciała bliźniego, w świątynię Ducha Świętego. Czystość serca osiąga się przez cnotę i dar czystości, czystość intencji, czystość spojrzenia zewnętrznego i wewnętrznego, czuwanie nad uczuciami i wyobraźnią, modlitwę. Czystość domaga się wstydlivosti. Wstydlivość chroni intymność osoby. Polega ona na odmowie odsłaniania tego, co powinno być zakryte. Kieruje ona spojrzeniami i gestami, które odpowiadają godności osób i godności ich zjednoczenia. Wstydlivość strzeże tajemnicy osób i ich miłości. Zachęca do cierpliwości i umiarkowania w związku miłości; domaga się, by zostały spełnione warunki daru i pełnego wzajemnego oddania się mężczyzny i kobiety. Wstydlivość jest skromnością. Wpływa na wybór ubioru. Zachowuje milczenie lub czujność wtedy, gdy pojawia się niebezpieczeństwo niezdrowej ciekawości. Jest dyskrecją.

Czystość chrześcijańska domaga się oczyszczenia klimatu społecznego. Wymaga od środków społecznego przekazu informacji dbającej o szacunek i dyskrecję. Czystość serca wyzwala z szerzącego się erotyzmu i usuwa widowiska, które sprzyjają niezdrowej ciekawości i nieprzyzwoitym obrazom.

DZIESIĄTE PRZYKAZANIE: Ani żadnej rzeczy, która jego jest

Dziesiąte przykazanie stanowi dalszy ciąg i uzupełnienie przykazania dziewiątego. Zabrania ono pożądania dóbr drugiego człowieka, które jest źródłem kradzieży, grabieży i oszustwa, zakazanych przez siódme przykazanie. Dziesiąte przykazanie zakazuje chciwości i pragnienia przywłaszczania sobie bez umiaru dóbr ziemskich; zabrania nieumiarkowanej zachłanności zrodzonej z pozbawionej miary żądzy bogactw i ich potęgi. Zakazuje także pragnienia popełniania niesprawiedliwości, jaka mogłaby przynieść szkodę bliźniemu w jego dobrach doczesnych. Dziesiąte przykazanie żąda usunięcia zazdrości z serca ludzkiego. Zazdrość oznacza smutek doznawany z powodu dobra drugiego człowieka i nieumiarkowane

pragnienie przywłaszczenie go sobie, Zazdrość jest grzechem śmiertelnym, gdy życzy bliźniemu poważnego zła. Zazdrość jest odrzuceniem miłości; ochrzczony powinien zwalczać ją życzliwością.

Oderwanie się od bogactw – według ducha ubóstwa ewangelicznego – i powierzenie się opatrności Bożej przygotowuje szczęście ubogich w duchu: „Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem do nich należy królestwo niebieskie” (Mt 5, 3). „Ubóstwo w duchu” to dobrowolna pokora człowieka.

Pragnienie prawdziwego szczęścia wyzwala człowieka od nadmiernego przywiązania do dóbr tego świata i znajduje swoje spełnienie w widzeniu i szczęściu Boga. „W języku Pisma świętego «widzieć» znaczy tyle samo, co «posiadać»... Kto zatem widzi Boga, przez to samo, że widzi Boga, otrzymał wszystkie dobra, jakie sobie można wyobrazić.” (św. Grzegorz z Nyssy)

Wybrał i połączył: Stanisław Mazurek

Współpraca: ks. Krzysztof Grzemski

Czym jest modlitwa w życiu chrześcijańskim, będzie tematem kolejnego artykułu otwierającego cykl rozważań o treściach zawartych w czwartej części Katechizmu Kościoła Katolickiego pt. „MODLITWA CHRZEŚCIJAŃSKA”.